

poslovje, ter pozivlja ženstvo, da se loti znanstvenih poučnih knjig, „ki bi dale tisočkrat boljše duševne hrane“. Taka sodba je prenegla in presumarična. Literatura, v ožjem smislu leposlovje, ima gotovo tako veljavo, da bi se o njej ne smelo tako govoriti, kakor je pisala gosp. Danica.

Literatura je pri vsakem narodu del njegovega duševnega premoženja, ona je slika narodove duše in zrcalo njegovega mišljenja in čustvovanja. Romani — razume se, da dobri — niso ali se vsaj ne smejo smatrati kot slučajni proizvodi kakega pisatelja, temveč so izraz istodobnega svetovnega nazivanja. Romani imajo svoje junake, ki seveda ne smejo biti fantastične figure oz. karikaturne temveč ljudje z mesom in krvjo, ki so podvrženi strastem in drugim vplivom. Ti junaki v zvezi z naravnimi razmerami, zapletki in situacijami dajejo romanom znak najvernejše slike življenja.

Pri večini našega ženstva ne pogrešamo *strokovne omike*, katera je pač namen ženski emancipaciji temveč *splošne izobrazbe*! Koliko jih je, ki ne znajo pravilno pisati ali da imajo okoren slog, druge ne znajo v družbi vzdrževati konverzacije. K večjemu da se zakriva taka nesposobnost z banalnimi pogovori. In vsemu temu v veliki meri odpomore slovstvo! Prav iz leposlovja, kjer se v lahko umljivi obliki rešujejo razna prašanja iz vseh strok, razni problemi iz vseh vrst znanstva, si lahko pridobimo velik del one splošne omike, ki nam potem izborna služi v vsaki družbi. Pri tem je paziti na dvoje: 1. kaj se čita in 2. kako se čita!

Vsakdo bode rad priznal, da niso vsi romani dobri, temveč da je treba izbirati in imeti dober ukus in nekaj poznanja pri takem delu. Koliko se danes maže, ki ima le namen za moment zadovoljiti čitanja željno občinstvo. Da taka skrupucala nimajo nikake literarne vrednosti, ker ne odgovarjajo umetniškim zahtevam, temveč sodijo v vrsto petkrajcarskih romanov, in da takih ne maram braniti, je umevno. Toda vsaka literatura ima dela, ki bodo ostala nesmrtna in bodo čitateljem vedno v poduk in zabavo. Zlasti realistični romani nam predočujejo življenje uprav plastično in hranijo v sebi, kakor proizvodi drugih struj, toliko globokih mislij, da pišejo literarno historiko zopet cele knjige o njih. Tako čtivo pač ne more škoditi i našemu ženstvu. Potrebno bi bilo, da bi naše ženstvo do dobra poznalo v prvi vrsti slovensko literaturo, kar doslej z malimi izjemami bridko pogrešamo, potem pa vse znamenitejše pisatelje svetovne literature vseh evropskih narodov.

V pravo spoznanje literature pa je treba znati čitati in jaz mislim, da bi bilo mnogo zaslužnejše delo, povedati kako naj se čita, mesto odvracati od čitanja.

Prav umevno mi je, zakaj ima gosp. Danica tako slabo menenje o leposlovju. Kako je čitala? Navadno sem prebrala samo prvih deset, dvajset strani, da se seznanim z glavnimi osebami, in na koncu sem pogledala, „če se dobita ali ne!“ — Aha, torej zato sodite tako zaničljivo o literaturi! V romanih se najde pač še kaj drugega nego zaljubljeni parček, katerega res večina čitateljev spremlja z največjim zanimanjem. Pri romanih je

vender treba gledati na idejo cele osnove, na morebitno tendenco, na notranjo zvezo in izpeljavo, na značaje in njihovo mejsebojno občevanje, na jezik, slog itd. itd. Moj namen ni natanko poučiti, kako treba čitati, samo potrebno se mi je zdelo, upreti se taki sodbi, kakoršno je izrazila g. Danica v svojem članku.

Pri nas je že itak prevelika letargija in brezbriznost za leposlovje. Skoro sramotno majhno je številoce onih, ki se zanimajo za naše slovstvo, za „Zvon“, „Dom in Svet“, „Matico Slov.“ Po priporočilu marljive g. Danice pa naj se še naše ženstvo odvrne od literature? Ne, to se ne sme zgoditi in uverjen sem, da tudi g. pisateljica ni imela tega namena! Nasprotno, uprav naše ženstvo naj bi se upoznalo z našo literaturo, da je ne bode poznalo samo po imenu, temveč tudi po vsebini. Uverjen sem, da bode crpilo iz nje in iz svetovne literature več omike, nego mu ga morejo dati razne fizike, kemije, astronomije, logike itd. — ako si hoče pridobiti splošno družbeno izobrazbo. Gosp. Danici ne bode potem treba vsklikati: „Delajmo tedaj naporno, navdušeno, da si dobimo vsaj pravico do izobrazbe!“ Pravico do splošne izobrazbe ima naše ženstvo, „le jemat od nje ne zamudi.“

Konečno še prosim v. č. g. Danico, da mi mojega odgovora ne zameri! Naj ji bodi v zadoščenje dokaz, da marljivo čitam njene zanimive in mnogobrojne članke.

— Jos. Grešnik.

K. Wolter.

V prijaznem dunajskem predmestju Hietzingu poleg cesarskega gradu Schönbrunna so pokopali dne 16. junija slavljenno dvorno igralko Charlotta Wolter, ki je po dolgi in mučni bolezni izdahnila ondi v svoji vili svojo veliko dušo. Prez dvoma je preminola ž njo najznamenitejša nemška igralka sedanje dobe. Dunajsko dvorno gledališče je imelo sicer i v prošlih časih svetovnoznane igralne moči; tu so bile toliko slavljena in oboževana Schrödter-Devrient; — za njo isto tako sloveča I. Rettich; i zdaj, ko je preminola i naslednica tej, obeča A. Sandrock postati nje vredna namestnica, dasi sem vsaj jaz za svojo osebo trdno uverjen, da je Rumunka Barescu mnogo sposobnejša v to, obžalujem, da ji nemile okolnosti niso mogle pridobiti mesta, katero je zasedla ta Nizozemka. „Die Nachwelt flicht dem Mimem keine Kränze“ pravi uže Schiller, in tako tudi naša doba, oduševljena za svoje ljubljence, pozablja skoro povsem njih prehodnike in zanemarja njih namestnike. — Slavo, katero je žela v toliki meri za časa svojega življenja, in katera se povodom njene smrti razlega zlasti te dni Wolter-ici, ne sme nas storiti toli nepravilne, da bi smatrali ž njeno izgubo vse izgubljeno, — dasi ni v najmanje ne tajimo njenih obilih zaslug.

— Ch. Wolter je bila porojena v Kolinu ob Reni (Köln am Rhein) dne 1. marca 1834. kakor hči ubogih roditeljev. Še-le 1857. je pričela v Budimpešti svoje igralsko življenje; nastopala je v manjih ulogah na

raznih malih pozoriščih ter imela pretrpeti mnogo neprilike in revščine. Slednjič je došla na Karlovo gledališče na Dunaju, kjer jo je čul vodja dvornega gledališča, Laube, in izpoznal v nji njen velik dramatični talent. Od tu je prišla v Berlin in prvič zaslovela in uživala obilo priznanje; od tod v Hamburg, a 7. junija 1861. gostovala je na dunajskem dvornem gledališču z največjim uspehom; z junijem 1862. je nastopila ondi svoj engagement. Od te dobe je bila prva heroina tega slavnega zavoda. — Zadnja leta pa je uže pogosto bolehalo in le redkokedaj nastopila. Po dolgi in mučni bolezni preminula je kot ljubljenska dunajskega občinstva; pogreb in nekrologi so pričali o njeni veljavi — a dasi se mor-da v hipu zdi marsikomu neumevno, zabijo tudi Wolterco tekem časa.

Nečem naštevati mnogih ulog, v katerih se je odlikovala, mnogih proslav, katere je uživala; omenim le, da — kolikor sem se sam uveril — je bila izborna v velikih, klasičnih ulogah. Njena „Sappho“, katero je igrala s posebno ljubeznijo in si jo izbrala tudi v jubilejno predstavo ob 25letnici, je bila v istini dovršena. To Grillparzerjevo junakinjo je vrlo proučila in interpretovala, isto tako Goethejevo „Iphigenijo“, v katere kostumu se je dala pokopati. Značilno je, da se je odlikovala baš v teh iz grškega pesništva povzetih ulogah. Bila je v to uže nekako od narave predistinovana, ker je bila lepega grško-klasičnega obličja. — Velicastna je bila njena „Adelheid von Walldorf“ v Goethejevem „Goetz von Berlichingen“. To zapeljivo, nezvesto ženo igrala je mojsterski, a njeno smrt predočevala s tako izbornim obupom in strahom, da tega prizora nikdar ne zabim. Videl sem jo v marsikaki ulogi, a tako, kakor v tej, me nikjer ni uverila o svojem izvzrednem, občudovanju vrednem talentu.

V modernih igrach ni nastopala tolikokrat, tudi jaz sem jo ako se ne motim, videl le v jedni ali dveh; a tu mi — odkrito rečeno — ni ugajala. Največ je bilo temu krivo ono patetično, nenaravno deklamovanje, katero je prevzela v dialogu. V klasičnih delih, v njih dikciji in stihih, se nam zdi nekako opravičena, ker tu nam moderni naturalisti med igralci včasih celo pokvarijo utisek, ker nam s svojo dikcijo dokažejo nenaravnost pesniškega besedila in tako oslabé njegov utis, a v modernih delih nam zopet oni iz stare šole mnogo pokvarijo. Wolter je imela v repertoaru nad sto ulog najraznejših del. Poleg Francozinje Sare Bernhardt in Italijanke El. Duse je bila najznamenitejša igralka svoje dobe.

Mnogokteri Slovenci in Slovenke so jo videli in čuli, ako so bivali ali se mudili na Dunaju, da ne bo odveč, ako smo se je spomnili tudi v „Slovenki“.

Severin.

K lipi!

Že taje snegá se odeja,
Pod sapo pomladno kopni,
Že zvonček se prvi nam smeja,
Š krjanček nam prvi žgoli,

Potoček nam pesem prepeva
Skrivnostno z valovi šumlja!
In dalje in dalje hiteva
V neznane nam kraje sveta.
Pri gozdu tam lipa peresa
Že nova poganja sedaj,
Kaj so mi vsa druga drevesa,
Le k tebi želim si nazaj!
Pod senco sem tvojo že spala
Nekdaj kot neskrbni otrok
In s cvetkami tam si igrala,
Lovila metulje okrog.
Pod senco sem Tvojo čutila
Najprvič ljubezni sladkost,
Ves svet sem in njega ljubila,
Ki bil mi edina radost.
Na mojih tam prsih stonél je,
V njegove sem zrlá oči,
Jaz njega, on mene umel je,
Saj srce za vse govori!
Pod lipo tam prvič čutila
Slovesa sem tugo bridko,
In grenke sem solze točila
Ko dal mi je zadnji poljub,
Skrivnostno je listje šumelo,
Ko dal mi je zadnji poljub,
Oj žalost je moje umelo,
Umelo moj bedni obup.
In tamkaj me zopet objel je,
Po dolgém me stisnil na se!
In kakor nekda mi slonel je
Na prsih, mi gladil lasé.
A pesen, ki listje, šumelo,
Jo tvoje je, lipa tedaj,
To pesem je srce sprejelo,
Pa tamkaj doni še sedaj!
Zato me pa k lipici vleče,
Ki listje jej tajno šumi,
Ki priča mi blažene sreče —
In priča mi sladkih je dni!

Rožica.

Dr. Dežmanovi medicinski spisi.

Dr. Dežman je zaslužen pisatelj poljudnih spisov iz medicinične stroke. Namenjeno v prvi vrsti hrvatskemu ženstvu, uvažujući njegov velik pomen in upliv na zdravstveno stanje v družini, podajemo v prijetni obliki le taka poglavja, ki so obče zanimiva, a kljub temu zlasti v higijeničnem oziru velike važnosti. Tvarina je vsakdanja in priprosta, a vendar uprav pri nji se greši tolikrat in včasih s toliko nepremišljenostjo — kar se često kaznuje z mnogimi zlimi nasledki.

V hrvatskem léposlovnem listu: „Vienac“ je prob-